

Cezara Mucenic, BUCUREȘTI. UN VEAC DE ARHITECTURĂ CIVILĂ. Secolul al XIX-lea, SILEX - BUCUREȘTI, 1997

Liliana Nicoleta Hanganu

Rezultat al multor ani de cercetări, de parcurgeri, descoperiri și aduceri la lumină a numeroase fonduri arhivistice, de perieghază împreună cu aparatul de fotografiat, în interiorul propriului obiect de studiu - Orașul - pentru a fixa în memoria peliculei momente de istorie dăltuită în piatră, lucrarea de față are un statut special în literatura domeniului. Și anume, acela că se află la intersecția dintre arhitectură și istorie, dintre știința construirii artistice și re-construirea veridică a trecutului. Edificiile sunt privite, pe de o parte, din punct de vedere arhitectural, subliniindu-se tendințele orientale sau mai noile influențe vest-europene, în speță cele franceze, vizibile din a doua jumătate a secolului al XIX-lea; pe de altă parte, funcționalitatea clădirii și istoria ei se combină în treacăt cu istoria celor care au locuit-o sau au folosit-o.

Restrângerea la un singur secol – cel al XIX-lea, și la un singur tip de construire, arhitectura civilă, a permis autoarei aprofundarea anumitor teme, reflectate în cele șase capitole ale cărții. După *Cuvântul Înainte* semnat de dr. arh. Peter Derer, capitolul I, intitulat *Istoria Bucureștilor secolului al XIX-lea cadru pentru realizările arhitectonice ale orașului*, cuprinde două părți. În prima este realizată o scurtă prezentare istorică a evenimentelor politice, sociale, economice și administrative: repere politice și demografice, calamități naturale (cutremure, inundațiile Dâmboviței, incendii) și militare (ocupația trupelor străine: ruse, turce și austriece), organizarea breslelor constructorilor și zidarilor, înființarea Școlii Societății Constructorilor Români; împărțirea administrativă a orașului în cinci „văpsele“/culori (1806); acordarea de nume străzilor (1831); numerotarea caselor pe mahalale (până la 1848), ulterior pe străzi. Concluzia: secolul al XIX-lea poate fi privit „ca etapă de trecere de la orașul medieval la orașul modern ca funcțiuni“ (p. 7). A doua parte, *Rolul Primăriei și al serviciilor de arhitectură în dezvoltarea edilitară a orașului. Regulamente de construcție*, conține date despre intervențiile domnitorilor în supravegherea construcțiilor, despre primele reglementări oficiale menite să împiedice izbucnirea incendiilor, să permită accesul rapid pe ulițe prin aliniamentul străzilor și, nu în ultimul rând, să înfrumusețeze fațadele. Primul arhitect – *architecton* – a fost Hartel/Hartler (menționat încă din 1816). Capitolul II. *Programe arhitecturale specifice*, ia în discuție, după autorizațiile de construcții, descrierile călătorilor străini sau anunțuri de vânzare, următoarele tipuri de construcții civile: *casa de locuit*, cu diferite planuri: cu coridor de acces, cu intrare situată în curte prin gangul-coridor, planul în formă de U, L, I, sau T, patruleterul având în centru curtea; *hanul/Hotelul* - construcții noi sau modificări aduse celor existente, în vederea asigurării unor condiții bune de locuit; *prăvălia* – specifică unui oraș aflat la încrucișare de drumuri comerciale și arii de influență, urmărită fiind evoluția de la

prăvălia tip „cetate“ la spațiul comercial deschis spre stradă, și apoi, la complexul de magazine; *instituția* – clădiri care servesc publicului: școli, spitale, instituții culturale, administrative, reședințele domnească sau ale legațiilor străine. Capitolul III reliefează faptul că decorarea spațiului interior trădează și un mod specific de a gândi acest interior. Dacă pentru primele trei sferturi ale veacului, decorația pare a fi destul de simplă, doar cu „delicate ornamente alb pe alb din stuc“ (p. 33), după 1870 apare o decorație pictată, limitată inițial la ancadramentul ușilor, mai apoi desfășurată în casa scării și pe ceilalți pereți și baluștri. Astfel, este decorat somptuos parterul (clădirea Legației franceze, str. Biserica Amzei) sau etajul (berăria lui D. Bragadiru din Calea Rahovei), fiind considerat „etaj nobil“ în raport cu celălalt. În alte cazuri, decorul apare echilibrat pe toată suprafața interioară (str. Lipscani nr. 3). Dacă la începutul secolului, interiorul era lăsat la (bunul) gust al proprietarului, către sfârșitul veacului al XIX-lea, atât planurile, fațadele, cât și decorarea interiorului sunt realizate încă din proiect de către arhitect, cel care determină „gustul comanditarului bucureștean, chiar la nivelul locuinței personale“ (p. 34), cu atât mai mult în cazul edificiilor publice. Decorul interiorului, înțeles nuanțat în funcție de spațiu și de scop, chiar dacă se modifică pe parcursul secolului, „nu schimbă radical raportul exterior-interior și funcțiune-decorație plastică, dovedind capacitate de sinteză și recreare în diferite limbaje formale.“ (p. 35). În capitolul IV. *Evoluția arhitecturală a străzilor tipice pentru orașul capitală* sunt exemplificate patru tipuri de străzi: comercială (Lipscani), rezidențială (Podul Mogoșoaiei/Calea Victoriei), de cartier (Sfinții Apostoli) și strada nou-trasată (bulevardul Academiei/Elisabeta/Independenței), demonstrându-se că străzile oglindesc evoluția orașului, în același timp păstrându-și „o anume identitate legată de dezvoltarea (lor) particulară, de anumite împrejurări existente pe parcursul istoriei (lor)“. (p. 44) Capitolul V. *Arhitecți și constructori ce au creat înfățișarea arhitecturală a orașului* conține atât în text date despre studiile și activitatea arhitecților români și străini care au activat în secolul al XIX-lea în București, cât și în dicționarul de la finalul capitolului, ce cuprinde circa 140 de voci. Ultimul capitol, *Etape stilistice ale arhitecturii bucureștene* subliniază că preluarea selectivă a curentelor europene – neoclasicism, romantism, eclectism, adaptate la realitățile locului și ale spațiului, a determinat și o reîntoarcere la sursele românești de inspirație. Esențiale în acest sens au fost teoretizările din epocă, propuse de Dimitrie Berindei, George Mandrea, și mai ales, de Ion Mincu și Ion N. Socolescu.

Lucrarea este completată de concluzii, de o postfață care sintetizează stadiul cercetărilor privind arhitectura bucureșteană a secolului al XIX-lea, de o amplă bibliografie și un rezumat în limba engleză. Cele două index-uri, unul de străzi și celălalt de arhitecți și clădiri completează aparatul critic extrem de bogat al cărții.

O parte esențială a lucrării o reprezintă ilustrația, aproximativ 300 de fotografii cuprinse în 111 planșe, precum și 7 planuri ale unor străzi: desfășurări planimetrice ale etajului și/sau parterului, fațade, schițe, secțiuni verticale sau transversale, elevații, relevee – toate acestea reprezintă suportul în imagini al întregului text.

Cartea răspunde cerințelor unor cunoscători în varii domenii: istorie, istoria artei, arhitectură, iar stilul agreabil, elegant, sobru și precis al întregii lucrări determină o stare pozitivă de gândire asupra trecutului, prezentului și viitorului locului în care trăim. Cel care a parcurs această carte va începe să vadă orașul pe care îl traversează zilnic, aplecat peste griji, privindu-l orb și fără să-l mai înțeleagă; va

încerca să surprindă din mersul legănat al autobuzului sau din fuga obosită a picioarelor clipa de istorie dăltuită în piatră de-a lungul unui întreg secol.

Cartea d-nei Cezara Mucenic ne amintește de Gaston Bachelard și a sa poetică a spațiului: „La maison est une des plus grandes puissances d'intégration pour les pensées, les souvenirs et les rêves de l'homme. Dans cette intégration, le principe liant, c'est la rêverie. Le passé, le présent et l'avenir donnent à la maison des dynamismes différents, des dynamismes qui souvent interfèrent, parfois s'opposant, parfois s'excitant l'un l'autre. La maison, dans la vie de l'homme, évince des contingences, elle multiplie ses conseils de continuité. Sans elle, l'homme serait un être dispersé. Elle maintient l'homme à travers les orages du ciel et les orages de la vie. Elle est corps et âme. Elle est le premier monde de l'être humain“. (Gaston Bachelard, *La poétique de l'espace*, Paris, P.U.F., 1958)

Cezara Mucenic. Bucharest – A century of architecture. The XIXth century

The book review deals with Mrs. Cezara Mucenic's book regarding the Bucharest architecture in the XIXth century. The six chapters of the book are presented, the publishing of the book meant an important event in the study of the Capital's architecture.